

นิพนธ์ต้นฉบับ

การประเมินผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานี

อุดม อัครุตมางกูร, อ.ว. แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว*

อารยา ประเสริฐชัย, ประ.ด. วิจัยเพื่อการพัฒนาสุขภาพ**

ช่อทิพย์ บรมชนะรัตน์, ส.ค. (บริหารสาธารณสุข)**

* นักศึกษาปริญญาโท สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารสาธารณสุข) สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

** สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา: สถานการณ์ปัจจุบันปัญหาด้านความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สุขภาพที่พบมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นส่วนใหญ่พบในพื้นที่ระดับตำบล

วัตถุประสงค์: เพื่อประเมินผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

วัสดุและวิธีการ: ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ในการประเมินโครงการ 4 ด้านคือ ด้านบริบทโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลผลิตของการดำเนินงาน คุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในการเก็บข้อมูลครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากประชากรซึ่งเป็นผู้ อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานี จำนวน 78 คน ได้รับการตอบกลับ 70 คน คิดเป็นร้อยละ 89.74 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลมี 3 ขั้นตอนคือ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การหาค่าความถี่ (frequency) และนำเสนอเป็นค่าร้อยละ (percentage) 2. ข้อมูลการประเมินแบบ CIPP Model ใช้การหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) 3. ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินแบบ CIPP Model กับผลการ

ดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษา: กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54.30 เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 44.30 และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 70.00 ผลการวิเคราะห์การประเมินตามรูปแบบ CIPP Model ด้านบริบทโครงการ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.49$, $SD = 0.66$) ด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$, $SD = 0.73$) ด้านกระบวนการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$, $SD = 0.59$) ด้านผลผลิตของการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.18$, $SD = 0.70$)

สรุป: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเมื่อรับนโยบายจากกระทรวงสาธารณสุข ควรมีการวิเคราะห์บริบทขององค์กร ร่วมกับสาธารณสุขอำเภอและผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รวมถึงเครือข่ายนอกกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และวางเป้าหมายการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์สุขภาพ; การคุ้มครองผู้บริโภค; โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

Original article

An Evaluation on Health Products Consumer Protection Project in Sub-district Health Promoting Hospital Pathum Thani Province.

Udom Asawutmangkul, Board of Family Medicine^{*}

Araya Prasertchai, Ph.D. (Research and Public Health)^{**}

Chawthip Baromtananat, Dr.P.H. (Public Health Administration)^{**}

^{*} Master degree of Public Health Administration of Health Science,
Sukhothai Thammathirat Open University

^{**}School of Health Science, Sukhothai Thammathirat Open University

Received November 22, 2016; Accept February 6, 2017

Abstract

Background : At present, the problem on health products is more serious in sub-district area.

Objectives: This study aimed to evaluate the consumer protection on health products project in sub-district health promoting hospital.

Material and Method: We used CIPP model to evaluate context, input, process and product on health products consumer protection. The study population is all 78 director of sub-district health promoting hospitals in Pathum Thani province of those, 70 persons (89.74 percent) answered the questionnaires. The data analysis had 3 steps 1. General data of population by using frequency and present by percentage. 2. Data analysis by CIPP Model by using mean and standard deviation. 3. The relationship between CIPP Model and product on health products consumer protection by using Pearson correlation.

Results: The study found that the majority of participants were male (54.30 percent), ages

ranged from 41 to 50 years (44.30 percent), and were bachelor degree (70.00 percent). An evaluation by CIPP Model found that context was in a high level ($\bar{x} = 3.49$, $SD = 0.66$), input was in a moderate level ($\bar{x} = 2.94$, $SD = 0.73$), process was in a moderate level ($\bar{x} = 3.35$, $SD = 0.59$) and product was in a moderate level ($\bar{x} = 3.18$, $SD = 0.70$)

Conclusions: The chief of provincial public health office receives policies from Ministry of Public Health, context of organization should be analyzed with district public health officers, sub-district health promoting hospital officer and networking in the community for shared goals and make strategies.

Keywords: health products; health consumer protection; sub-district health promoting hospital

บทนำ

การประเมินผลการดำเนินงานนั้นมีความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโยบายคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการหลากหลาย ตามแต่จะใช้เกณฑ์ใดเป็นหลักในการแบ่ง เช่น แบ่งตามจุดประสงค์ของการประเมิน แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน หรือแบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน เป็นต้น¹ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดการประเมินหลักสูตรโดยเลือกใช้แนวคิดการประเมินรูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจของสตีฟเฟิลปีม² มาเป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ เพราะเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการอธิบายและขยายรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจ การประเมินเกี่ยวกับการวางแผนการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและการตัดสินใจเมื่อสิ้นสุดโครงการ ทั้งยังมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของการใช้นโยบายได้ครอบคลุมทุกด้าน นำไปสู่คำตอบว่านโยบายมีความเหมาะสมเพียงใด การดำเนินงานเป็นไปตามความมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคหรือข้อผิดพลาดประการใด เพื่อสามารถตัดสินใจได้ว่าควรมีการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในด้านใด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ

สถานการณ์ปัจจุบันพบปัญหาด้านความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สุขภาพมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้น ทั้งด้านปริมาณและระดับความรุนแรงที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ทำให้

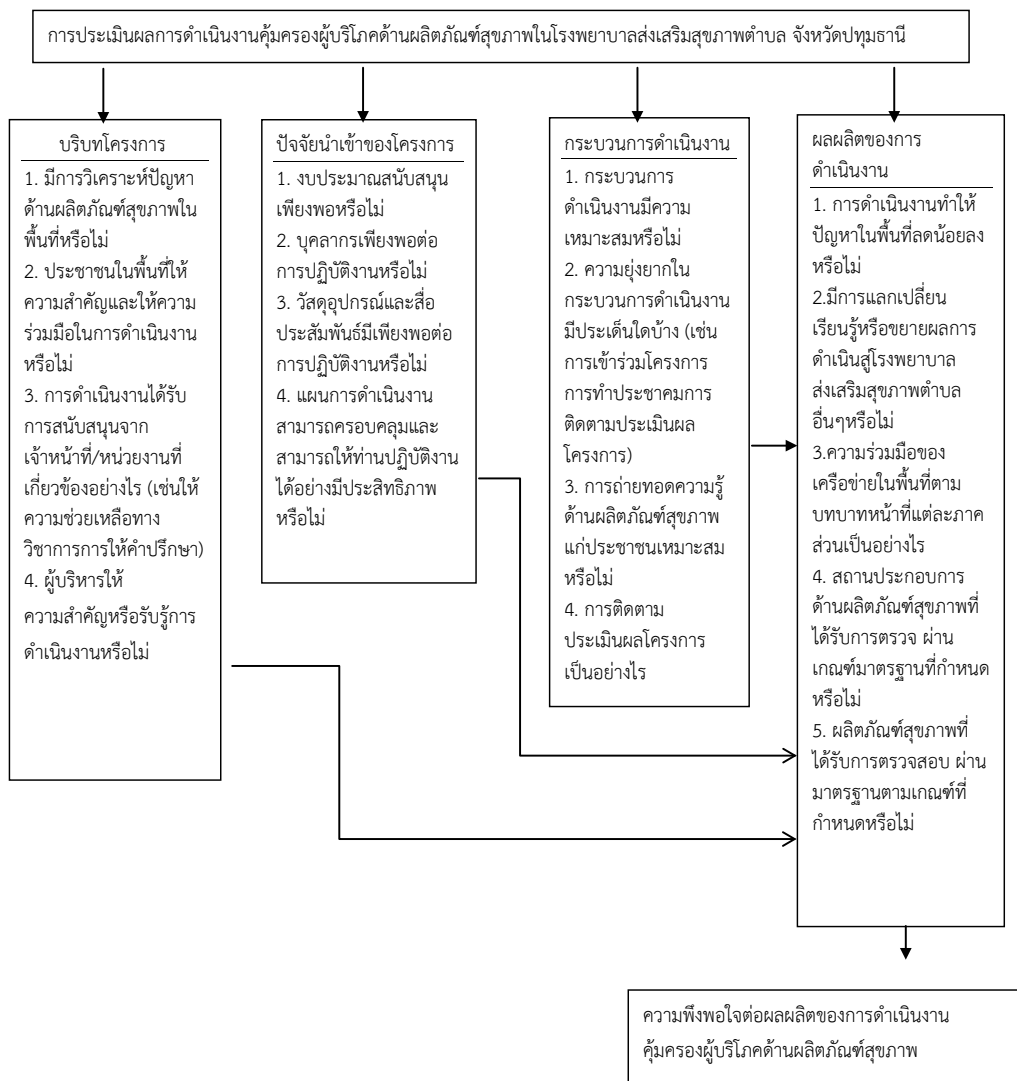
การบริโภคมีความเสี่ยงมากขึ้น ซึ่งยังคงต้องจับตามองอย่างใกล้ชิด ในประเด็นความปลอดภัย ความคุ้มค่า สมประโยชน์ ปัญหาการโฆษณาส่งเสริมการขายผ่านสื่อทันสมัย รวดเร็วเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่พบในระดับพื้นที่ตำบล อำเภอ ที่ต้องอาศัยการควบคุมกำกับดูแลโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายระดับอำเภอ รวมถึงการมีส่วนร่วมและบูรณาการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่³ โดยเป้าหมายการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี ในการแก้ไขปัญหาของประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ⁴ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลพบปัญหาหลายประการ ดังนี้ 1) พบสถานที่ผลิตอาหารที่ไม่สะอาด 2) โฆษณาโอ้อวดหลอกลวงทำให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพ 3) พบการขายอาหารเสริม ยา เครื่องสำอางปลอม และ 4) พบการผลิตหรือขายผลิตภัณฑ์ที่มีสารต้องห้าม เช่น ยาชุด ครีมทาฝ้าที่มีสารไฮโดรควิโนน อาหารผสมบอแรกซ์ จากปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การแก้ไขในรูปของคณะกรรมการระดับจังหวัดโดยมีกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชกรรมสาธารณสุข เป็นผู้รับผิดชอบหลักร่วมกับฝ่ายเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภคระดับอำเภอ รวมถึงงานคุ้มครองผู้บริโภคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งกรอบภารกิจงานคุ้มครองผู้บริโภคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมี ดังนี้ 1) การจัดตั้งศูนย์คุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพ 2) การจัดทำแผนงานโครงการด้านงานคุ้มครองผู้บริโภค/อาหารปลอดภัย 3) การเฝ้าระวังสถานที่ ผลิตภัณฑ์สุขภาพ และปัญหาโฆษณาในพื้นที่และ 4) การสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้บริโภค

(อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน กลุ่มเยาวชนที่ร่วมภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน ครู นักเรียน)

ดังนั้น ในการประเมินผลการดำเนินงาน คัดกรองผู้บริโภครด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model มาใช้ในการประเมินโครงการ ซึ่งยังไม่เคยมีการ

ประเมินผลการดำเนินงานคัดกรองผู้บริโภครด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานีอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะนำไปใช้เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานและปรับปรุงระบบเครือข่ายการคัดกรองผู้บริโภครด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้มีประสิทธิภาพและเกิดการบูรณาการในจังหวัดปทุมธานีต่อไป

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมินบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตของการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง บริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการดำเนินงาน กับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

วัสดุและวิธีการ

ประชากรในงานวิจัยครั้งนี้ คือผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่ง จำนวน 78 คน ทั้งนี้ได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 70 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.74 โดยทำการศึกษาทุกหน่วยประชากร (total population) ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (questionnaires) ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยทำการศึกษาจากข้อมูลพื้นฐานแนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model กับการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ซึ่งประกอบด้วยคำตอบย่อยที่แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยใช้มาตรวัดประมาณค่า (rating scale) และให้คะแนนแต่ละระดับตั้งแต่ค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 1 ถึงค่าคะแนนมากที่สุดคือ 5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) แล้วจึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (try out) กับผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนอก

จังหวัดปทุมธานี (จังหวัดสมุทรสงคราม) จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (reliability) แบบ Cronbach's Alpha ได้เท่ากับ 0.74

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ทำงาน และตำแหน่งงาน ใช้การหาค่าความถี่ (frequency) และนำเสนอเป็นค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินแบบ CIPP Model และผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานี ใช้การหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินแบบ CIPP Model กับผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานี โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 38 คนคิดเป็นร้อยละ 54.29 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 31 คนคิดเป็นร้อยละ 44.29 สถานภาพสมรส แต่งงานแล้ว จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 ระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 49 คน คิด

เป็นร้อยละ 70.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 67.14 ระยะเวลาการทำงานในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่าส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไปจำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 27.14 รองลงมาคือระยะเวลาในการทำงาน 2-4 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 22.86 และระยะเวลาในการทำงาน 4-6 ปี จำนวน 13 คนคิดเป็นร้อยละ 18.57

2. ผลการประเมินตามรูปแบบ CIPP Model

2.1 ผลการประเมินบริบทโครงการ

พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าบริบทโครงการมีความเหมาะสม ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.49$, $SD = 0.66$) โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียด กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยที่ว่าโครงการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$, $SD = 0.76$) รองลงมาเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน ($\bar{x} = 3.63$, $SD = 0.73$) และผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ($\bar{x} = 3.61$, $SD = 0.77$) ส่วนในประเด็น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีการวิเคราะห์ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในพื้นที่นั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.96$, $SD = 0.94$)

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า

พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.94 โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียด กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับปัจจัยนำเข้าที่

ว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีระบบการบริหารจัดการที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.40$, $SD = 0.65$) รองลงมา คือบุคลากรมีความเชี่ยวชาญงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ($\bar{x} = 3.24$, $SD = 0.77$) และแผนการดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.01$, $SD = 0.91$) อันดับสุดท้ายคือวัสดุอุปกรณ์และสื่อประชาสัมพันธ์ มีเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 2.57$, $SD = 0.97$)

2.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงาน

พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่ากระบวนการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.35 โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียด กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการประสานงานเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และเฝ้าระวังเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากผลิตภัณฑ์สุขภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.44$, $SD = 0.63$) รองลงมา คือประชาชนมีความสะดวกในการเข้าถึงบริการ ($\bar{x} = 3.31$, $SD = 0.71$) และวิธีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับปัญหาด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพแก่ประชาชนมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 3.26$, $SD = 0.81$) อันดับสุดท้ายคือการติดตามประเมินผลโครงการมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 3.17$, $SD = 0.78$)

2.4 ผลผลิตของการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ

พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับผลผลิตของการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.18$, $SD = 0.70$) โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียด กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิตของการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์

สุขภาพ อันดับแรก คือกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่านสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐานที่ตั้งเป้าหมายไว้ ($\bar{x} = 3.27$, $SD = 0.64$) รองลงมาคือเกิดความร่วมมือการดำเนินงานกับเครือข่ายในพื้นที่ ($\bar{x} = 3.26$, $SD = 0.88$) และอันดับสุดท้ายคือมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอื่น ($\bar{x} = 3.06$, $SD = 0.85$)

3. ผลประเมินความพึงพอใจในผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดปทุมธานีพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 91.43 และไม่พึงพอใจจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 8.57 โดยมี

ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$, $SD = 0.77$)

4. ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค จำนวน 43 ราย ดังนี้ การดำเนินการเรื่องร้องเรียนในปัจจุบันมีปริมาณที่มากขึ้นและมีความซับซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายร้อยละ 30.23 รองลงมาคืองบประมาณที่สนับสนุนเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำรวมไปถึงความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการใช้งานร้อยละ 20.93 ข้อจำกัดด้านอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ร้อยละ 18.60 ขาดการร่วมมือจากภาคเอกชนและประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคร้อยละ 16.28 และเจ้าหน้าที่ขาดการอบรมชี้แจงในกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงานร้อยละ 13.95

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการดำเนินงาน กับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ปัจจัย	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	การแปลผลความสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
บริบทโครงการ	0.740	0.001	มีความสัมพันธ์	สูง
ปัจจัยนำเข้า	0.639	0.001	มีความสัมพันธ์	สูง
กระบวนการดำเนินงาน	0.771	0.001	มีความสัมพันธ์	สูง

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

พบว่าปัจจัยบริบทโครงการ ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการดำเนินงาน ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิจารณ์

1. ด้านบริบทโครงการ (context)

จากการวิเคราะห์บริบทของโครงการ พบว่าประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญและร่วมมือในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพกับเจ้าหน้าที่ อาจเป็นเพราะจังหวัดปทุมธานีเป็นเมืองใหญ่มีผู้คนและชุมชนอยู่กัน

อย่างหนาแน่น มีความเสี่ยงต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพค่อนข้างสูงประกอบกับผู้บริหารให้ความสำคัญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนโครงการนี้ อีกทั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน นั้นแสดงว่าโครงการนี้ตอบสนองปัญหาของพื้นที่ มีแนวโน้มที่จะดำเนินการได้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนิถมล กมุทชาติ⁷ ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ นโยบายสนับสนุนจากระดับจังหวัดอย่างชัดเจนและมีการแปลงนโยบายในระดับพื้นที่อย่างสอดคล้องกัน การสร้างทีมหน้าที่เข้มแข็ง สร้างเครือข่ายในการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน นโยบายในการดำเนินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การพัฒนาระบบสุขภาพอำเภอบรรลุตามเป้าหมาย และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโดยรวมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินและร่วมแก้ไขปัญหาสาธารณสุข เป็นกลไกหลักหนึ่งในการพัฒนาระบบสุขภาพอำเภอ และสันติภาพ โพธิมา⁸ ที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่จะส่งเสริมให้การดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆที่อยู่ในชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะร่วมแก้ไขปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่ และการสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือวัสดุ อุปกรณ์ ให้แก่เครือข่ายหน่วยบริการโดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลซึ่งเป็นหน่วยบริการที่อยู่ในพื้นที่ ที่จะให้การสนับสนุนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาระบบสุขภาพอำเภอ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (input)

จากการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าพบว่า วัสดุ

อุปกรณ์และสื่อประชาสัมพันธ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย แสดงถึงการขาดแคลนสิ่งสนับสนุนที่จำเป็น เนื่องจากงานด้านนี้ต้องเน้นการบริการเชิงรุกในการเข้าไปตรวจสอบยังแหล่งผลิตและแหล่งจำหน่าย อีกทั้งต้องมีกลยุทธ์ด้านประชาสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้ผู้บริหารตระหนักรู้เท่าทัน ในส่วนของงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน มีความเหมาะสมระดับปานกลางแต่ค่อนข้างต่ำ จึงควรให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นหน่วยงานสาธารณสุขที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด งานด้านบริการ นโยบาย และตัวชี้วัดต่างๆของกระทรวงมีค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวดี พงษ์เสนาะ⁹ ที่ศึกษาพบว่า การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเพียงพอ และเหมาะสมของอัตรากำลังที่ให้บริการด้านสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต้องมีจำนวนที่เพียงพอ การสนับสนุนงบประมาณ ยา และเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมีผลการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ มีทัศนคติที่ดีในการดำเนินงาน อีกทั้งงบประมาณและทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรอย่างเพียงพอและเหมาะสม ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ด้านกระบวนการ (process)

กระบวนการดำเนินงาน ในด้านการประสานงานเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และเฝ้าระวังเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากผลิตภัณฑ์สุขภาพอยู่ในระดับมาก แสดงถึงว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้ความสำคัญกับการบริหารเครือข่ายในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากมี

บุคลากรน้อย แต่ในด้านการติดตามประเมินผล โครงการยังคงต้องมีการปรับปรุง เนื่องจากมีค่าการประเมินต่ำที่สุดในปัจจัยกระบวนการดำเนินงาน โดยเฉพาะการประเมินระหว่างการทำงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินงานโครงการเพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ การประเมินกระบวนการนี้จะประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (strengths) และจุดด้อย (weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะๆ เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ สุรัชย์ สุตรสุวรรณ¹⁰ ที่ศึกษากระบวนการบริหารที่มีอิทธิพลต่อการบริการผลการปฏิบัติราชการของคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ พบว่า ระดับการปฏิบัติการวางแผน การควบคุมกำกับของคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภออยู่ในระดับมาก ส่วนการนำความต้องการของผู้มารับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาปรับปรุงและพัฒนาระบบจนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธา เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาระบบสุขภาพอำเภอ เพื่อกำหนดประเด็นความต้องการด้านสุขภาพ แก้ไขปัญหาตามบริบทของพื้นที่

4. ด้านผลผลิต (product)

ผลผลิตของการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีปัจจัยด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอื่นและสถานประกอบการด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพได้รับ

การตรวจประเมินผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดได้คะแนนน้อยกว่าปัจจัยอื่น ทั้งที่เป็นปัจจัยสำคัญเนื่องจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ได้แนวทางที่จะทำให้การดำเนินงานมีโอกาสสำเร็จมากขึ้น และการตรวจประเมินสถานประกอบการผ่านเกณฑ์ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเนื่องจากการจัดการที่ต้นเหตุที่จะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคโดยตรง

ในส่วนความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงาน คุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปทุมธานีในภาพรวมอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อพิจารณาถึงระดับความพึงพอใจกลับอยู่ในระดับปานกลาง นั้นหมายถึงเจ้าหน้าที่เห็นว่าเป้าหมายที่ควรทำได้น่าจะสูงกว่านี้ แต่อาจติดด้วยปัจจัยต่างๆ ที่ควรนำมาวิเคราะห์และพัฒนางานให้ดียิ่งๆ ขึ้นต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

1. ด้านบริบทโครงการ (context)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเมื่อรับนโยบายจากส่วนกลาง ควรมีการวิเคราะห์บริบทขององค์กร กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและหาความเป็นไปได้ของโครงการ ร่วมกับสาธารณสุขอำเภอและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่โดยตรงคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อวางยุทธศาสตร์และมาตรการที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลควรวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ โดยการประเมินความเสี่ยง (risk assessment) บริหารจัดการความเสี่ยง (risk management) และสื่อสารความเสี่ยง (risk communication) เพื่อเป็นแนวทางการ

เฝ้าระวังและบริหารจัดการงานคุ้มครองผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (input)

กระทรวงสาธารณสุขควรมีการจัดสรรกำลังคน งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอเนื่องจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นกลไกหลักในการเข้าถึงบริการประชาชนในทุกมิติสุขภาพ ทั้งยังเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ สำหรับการประชาสัมพันธ์ที่แต่เดิมใช้รูปแบบการประชุมชี้แจงและแจกคู่มือให้ความรู้กับประชาชน ปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำเทคโนโลยีและสื่อทางสังคมมาใช้ให้มากขึ้นเพราะประชาชนเข้าถึงได้มากกว่าจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพและความคุ้มค่ามากขึ้น

3. ด้านกระบวนการ (process)

เนื่องจากบุคลากรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีน้อย การสร้างเครือข่ายในพื้นที่จึงเป็นสิ่งจำเป็น ควรบ่งชี้ให้ได้ว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับหน่วยงานใดหรือกลุ่มใด (key success factors) เพื่อประสานให้เห็นคุณค่าของงานร่วมกัน (shared value) และวางเป้าหมายร่วมกัน (shared goal)

ทั้งนี้ควรมีการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากส่วนกลาง ทั้งในส่วนกระทรวง เช่น สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรมอนามัย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เป็นต้น สำหรับการบูรณาการกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น จะทำให้การทำงานในพื้นที่ประสานความ

ร่วมมือได้อย่างราบรื่น เกิดผลสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งการติดตามและประเมินผล (monitoring and evaluation) เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงาน ที่ต้องพัฒนาเพื่อทราบความก้าวหน้าของกิจกรรม ถึงสิ่งต้องปรับปรุงหรือสนับสนุน

4. ด้านผลผลิต (product)

การที่ผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น การขับเคลื่อนในระดับชาติด้านกฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นการควบคุมตั้งแต่ต้นทาง ได้แก่ การควบคุมคุณภาพจากแหล่งผลิต การควบคุมโฆษณาที่โอ้อวดเกินจริง เป็นต้น ในส่วนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอื่น เป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีบริบท ปัญหา ความยากง่ายของการดำเนินงานใกล้เคียงกัน การให้ความสำคัญต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นในจุดเล็กๆ (bright spot) และนำความสำเร็จดังกล่าวมาทำซ้ำทำให้เกิดทัศนคติในเชิงบวก ขยายผลจนเกิดความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่

เอกสารอ้างอิง

1. Pithayanuwat S. Methodology to assess the Science of values. 7th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press; 2011.
2. Stufflebeam DL, Madaus, GF, Kellaghan T. Evaluation Models. Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation. 2nd ed. Boston : Springer; 2000.
3. Food and Drug Administration. Guideline for Implementation on Health Products in

- District Health System. Nontaburi: Ministry of Public Health; 2015.
4. Consumers Protection and Pharmaceutical Department. The Manual on Process of Consumers Protection in Tambon Health Promoting Hospital Pathumthani Province . Pathumthani : Pathumthani Province Public Health Office; 2015.
 5. Iamee N. Research Instrumentation. In: Keyuranon P, Polprasert W, Rojanavipart P, Nityasuddhi D, Boonshuyar C, Iamee N, editor. Statistic and Research in Health Management Course Block. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University; 2014: 9-85.
 6. Vanichbuncha K. Statistic Analysis for Management and Research. 10th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press; 2007.
 7. Kamutchat N. Model of Management Regional Development Policy District Health System, Warinchamrap district, Ubonratchathani Province. Journal of Sakon Nakhon hospital 2015; 18:183-93.
 8. Potima S. An Evaluation of the Prevention and Control on Dengue hemorrhagic Fever Kumpawaphi District Udonthani Province in 2550 [dissertation]. Khon Kaen: Khon Kaen University; 2008.
 9. Pongsanoh S. An Evaluation on Policy Implementation in Sub-district Health Promoting Hospital in Phrao District , Chiang Mai province [dissertation]. Chiang Mai: Chiang Mai University; 2013.
 10. Sootsuwan S. Administrative Process that Influence the Performance Management of District Health Coordinating Committee in Nakhon Phanom Province. Research and Development Health System Journal 2014;8(3):103-12.